

**ЕТНІЧНИЙ, НОСТАЛЬГІЙНИЙ
ТА ЕТНОЕКЗОГЕННИЙ ТУРИЗМ: ПРАКТИКИ ЛИТВИ
ТА УКРАЇНИ. ПРОМОЦІЯ ТА ІННОВАЦІЇ В ТУРИЗМІ /
ETNINIS, NOSTALGIŠKAS IR ETNINIS EGZOGENINIS
TURIZMAS: LIETUVOS IR UKRAINOS PRAKTIKA.
TURIZMO SKATINIMAS IR NAUJOVĖS**

Винниченко Ігор

Київський національний університет імені Тараса Шевченка (Київ, Україна)

**ЛИТОВСЬКА СКЛАДОВА УКРАЇНСЬКОГО
ЕТНОЕКЗОГЕННОГО ТУРИЗМУ:
ПОТЕНЦІАЛ ТА ВИКОРИСТАННЯ**

Україна не від сьогодні чимало втрачає через те, що не популяризує належно свій турпродукт. Стосується це, зокрема, й інформації про присутність на території держави того, що має стосунок до нетитульних етносів та/або країн їхнього походження. Попри те, що ця спадщина (і це доведено відповідними дослідженнями туризмологів столичного Шевченкового університету) цікавить 9 із 10 потенційних подорожників.

Завважений вид суспільного споживання специфічних благ, послуг і товарів передбачає відвідання місць у (певній) країні/регіоні, у той чи інший спосіб пов'язаних з нетитульними (алохтонними) етносами. Об'єктами показу в етноксогогенному туризмі є: населені пункти, засновані (або заселені згодом) представниками цих етносів, і в яких й по сьогодні вони проживають; споруди культового (синагоги, костьоли, кірхи, мечеті тощо), громадського (дитсадки, школи, богадільні, музеї, адміністративні будинки тощо), промислового (фабрики, заводи тощо) та сільсько-господарського (елеватори, стайні та ін.) призначення діаспор; будівлі, авторами проєктів, власниками або ж ініціаторами зведення яких були іноземці; інші об'єкти (заповідники, парки, пам'ятники та ін.), засновані і створені ними ж; місця (у тому житлові будинки, театри, спортивні

споруди), в яких народились, мешкали, працювали, виступали, короткотерміново перебували, померли (загинули) та поховані (перепоховані) визначні іноземці – державні, політичні та громадські діячі, науковці, митці, підприємці, військовики, меценати тощо; пам'ятники (монументи, меморіальні, анотаційні та пам'ятні дошки) видатним іноземцям; некрополі (цивільні та військові) та поодинокі поховання, на яких упокоїлись представники нетитульних етносів; будинки, в яких містились (і нині знаходяться) органи державної влади, освітні установи, мас-медії тощо, в компетенції яких – задоволення потреб нацменшин. До цього переліку відносяться й діючі представництва іноземних фірм, фондів, дипломатичних установ, спільні підприємства, а також інституції (у тому підприємницькі структури, створені за участі іноземного капіталу) та різноманітні заходи (наукові, мистецькі, благодійні, спортивні та ін.), учасниками яких були іноземці, національно-культурні товариства (громади) тощо [1].

Литовська спадщина в Україні є однією з найдавніших з-поміж усіх діаспорних. Кількасотлітня історія представників цього народу на українських теренах залишила чималу кількість матеріальних та духовних пам'яток, чимало з яких є унікальними.

Чи не найвідомішою матеріальною є замок Любарта (Луцький замок) – одна з найбільших, найдавніших і найкраще збережених в Україні фортець, головний об'єкт історико-культурного заповідника «Старий Луцьк», культурний осередок та найстаріша споруда Луцька [2].

Селище міського типу Любар (Житомирщина) засноване як укріплення у середині XIV століття сином литовського князя Ґедимінаса галицько-волинським князем Любартасом (Любартом-Дмитром) та названо на його честь (ця назва трималась уподовж XIV-XVII століть). Певний час було центром удільного князівства у складі Великого князівства Литовського, а володіли ним (з околицями у складі Волинської землі) литовсько-руські князі Вітовт (у 1388-1430 роках) та Свидригайло (1440-1450 роки). У вересні 2000 р. – з нагоди 650-річчя заснування міста – у ньому було встановлено пам'ятний знак під назвою «Любартів Любар» [3] А в травні 2015 р. – задля започаткування дружніх відносин та плідної співпраці – до міста та однойменного району завітала делегація Пасваліського району Литовської Республіки. Тоді ж було підписано угоду про співпрацю між школами обох районів, литовські гості відвідали католицький костьол, дитячий садочок «Карітас-спес» та промислові підприємства [4]

Спільну литовсько-українську історичну спадщину в столиці символізує пам'ятний знак, урочисто відкритий на Андріївському узвозі 6 липня 2013 р. на честь Замкового місця XIV сторіччя. Він «нагадує» про найбільший дерев'яний замок (з чотирнадцятьма шестикутними баштами) у південних землях ВКЛ, побудований 1542 року на Замковій горі: у ньому знаходились резиденція старости, приміщення для гарнізону, численні службові кімнати, чотири церкви та костьол [5].

До литовських об'єктів зазначеного виду туризму належать й інші будівлі (у тому оборонного характеру часів ВКЛ) та інституції, в яких навчались (приміром, видатний поет Майроніс (Йонас Мачюліс) у Київському університеті), працювали (зокрема, академік Вітольд Пак – у Донецькому національному технічному університеті), або ж завдяки ним були створені (наприклад, ініціатором та організатором Миколаївського художнього музею ім. В.В. Верещагіна був Микола Гедройц; завдяки ж Федору Коріатовичу в Мукачеві з'явилися перші монастир та бібліотека).

Активним та результативним є життя литовської громади в Україні, осередки якої організовують і проводять численні як «самостійницькі» заходи, так і беруть участь в багатьох загальноукраїнських.

Литовська ж торговельна мережа NOVUS лише в столиці представлена (станом на 13.11.2021 р.) понад 60 супермаркетами [6].

Попри розмаїття литовських «адрес», відповідних турпродуктів в Україні годі шукати. Хто від цього «виграє» – питання з розряду риторичних. Прикметно, що за приклад вітчизняним урядникам та практикам варто взяти досвід Литви, яка ще у 2010 р. представила мешканцям і гостям міста 10 буклетів – 10 окремих маршрутів по Вільнюсу, які призначені для самостійного ознайомлення із столицею. Таке видання з картою на тему, яка зацікавила туриста, можна було отримати безкоштовно у Інформаційному туристичному центрі Вільнюса. І чотири маршрути були призначені саме на ознайомлення зі спадщиною національних меншин міста: «Спадщина поляків у Вільнюсі», «Спадщина росіян в Вільнюсі», «Спадщина євреїв у Вільнюсі», «Спадщина німців у Вільнюсі» [7]. Як вислід, у першому півріччі 2011 р. кількість туристів у Вільнюсі збільшилася на 30% [8].

Зміна зазначеного становища на краще можлива лише за умови усвідомлення важливості цього виду туризму чиновниками та професійною спільнотою. Адже самоочевидною є роль етноксогогенного туризму в збільшенні частки внутрішнього та іноземного туризму в

Україні, вихованні толерантності до представників інших етносів та поваги до культурної спадщини народів, що становлять етнічну палітру держави.

1. Винниченко І. Єврейська спадщина України як ресурс для розвитку етноксогогенного туризму // Туризм та курорти: досвід Ізраїлю для України [Матеріали міжнародної науково-практичної конференції]. – К.: Альфа-ПК, 2018. – С. 90-91.
2. Енциклопедія Українознавства: В 10 т. – Львів: Наукове товариство ім. Т. Шевченка у Львові, 1993–2000. – С. 1390.
3. Андрияшев А. М. Очерк истории Волынской земли конца XIV столетия. – К.: Типография Императорского Университета Святого Владимира, 1887. – С. 229; Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся (Краєзнавчий словник – від найдавніших часів до 1914 року). – Т. 2. – Вінніпег: Товариство «Волинь», 1986. – С. 51.
4. Литовська делегація у Любарському районі. URL: <http://lyubar.info/lytovska-delegacija-u-lyubarskomu-rajonі/>.
5. Архітектура Великого князівства Литовського. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Архітектура_Великого_князівства_Литовського; <http://litva.org.ua/images/news/enklas-ant-pilies-kalno-kijeve-pamyatniy-znak-na-zamkovy-gor-kiyeva.jpg>
6. <https://novus.ua/>
7. Проект «10 маршрутів по Вільнюсу». URL: www.vilnius-tourism.lt/en/tourism/sightseeing-tours/routes/10-routes
8. За I півріччя кількість туристів в Вільнюсі збільшилось на 30%. Новини Литви. URL: www.votpusk.ru/news.asp?msg=386366